

EDUCACIÓ INTERDISCIPLINÀRIA

La música en la pintura

per Marta Orts

*Imatge*¹: Reproducció del quadre "El balandrito" de J. Sorolla

Per tal de fer incidència a la interdisciplinarietat de les arts i, alhora, esbossar una reflexió metodològica, partirem d'un quadre del pintor valencià Joaquín Sorolla (1863-1923), *El balandre* (1909) que ens captiva especialment per la seva lluminositat i per la representació d'aquest Mediterrani que agermana –o separa– terres, pobles i gent.

El pintor rus Kandinsky deia que "la llum pot produir efectes molt especials en tot el cos humà (...). El color té una gran força, però poc estudiada, que pot influir sobre tot el cos humà, com a organisme físic (...) En general, el color és un mitjà per a exercir una influència directa en l'ànima. El color és la tecla. L'ull, el martellet. L'ànima és un piano amb moltes cordes. L'artista és la mà que fa vibrar adequadament l'ànima humana".

D'altra banda, i en relació a la varietat cromàtica de blaus amb què Sorolla pinta el mar, podríem utilitzar les paraules de Kandinsky quan diu: "Musicalment, el blau clar correspon a una flauta, el fosc a un violoncel i el més obscur, als meravellosos tons del contrabaix".

Així doncs, i parafrasejant Kandinsky, podríem dir que la qualitat acústica dels colors (que en realitat són vibracions de llum) té el seu equivalent en la música, que és produïda, en part, gràcies a les vibracions físiques de l'aire. És a dir, que la Pintura i la Música són dues arts que estan estretament relacionades.

El color vermell, com a color associat al Sol, està present en el quadre *El balandre* en la llum que projecta aquest astre en l'esquena del nen, la qual cosa ens situa al migdia d'un dia d'estiu, en l'hora de màxim resplendor d'aquesta estrella.

¹ Font: <<http://www.arteespana.com/cuadrossorolla.htm>>

El sistema solar té un centre gravitatori, el Sol. Semblantment, el nostre sistema educatiu gira entorn dels centres docents, ja siguin escoles, instituts o universitats, i aquestes institucions estan regides per unes lleis d'educació que aproven els governs de torn. De la mateixa manera que en el quadre de Sorolla, no veiem el Sol però sí el seu reflex, en el procés d'ensenyança-aprenentatge de cada nivell educatiu es posen en evidència els objectius de l'educació d'un país o d'una societat, i els mitjans que proporciona per assolir-los.

En *El balandre* –que està exposat al Museu Sorolla de Madrid que, en realitat, és la casa on va viure el pintor– només hi ha representada una figura –un nen– que està jugant a l'aigua, dins la mar que va salant la seva pell –porosa. De la mateixa manera, nens i adolescents absorbeixen tot allò que hi ha al seu voltant, ja sigui dins el context familiar, escolar o social. Nosaltres ens preguntem: quina societat volem?

El nen de Sorolla juga amb un vaixell. La mainada, mitjançant el joc, interactuen amb l'entorn (espai, objectes i altres individus); adopten actituds i rols d'adults, recreen i simulen tot allò que copsen al seu voltant; aprenen del món que els és proper i imaginem móns llunyans... El joc esdevé un mitjà per aprendre i un recurs didàctic per ensenyar. En aquest sentit, per què no utilitzar les cançons-joc dins les escoles? I per què no, també, les cançons-dansa, les cançons de treball, les cançons de gresca... que de pares a fills s'havien anat transmetent de generació en generació? Per què deixar que la nostra memòria col·lectiva oblidí tot aquest valor patrimonial que suposen les cançons tradicionals?

Tornant al quadre de Sorolla, la nuesa del nen representat en *El balandre* ens suggereix la permeabilitat i ductilitat de la ment i de l'esperit dels infants, la qual cosa ens fa pensar en la responsabilitat moral, ètica i professional dels educadors (pares i mares, professorat i societat en general) i que ens cal ser conscients de la influència que exercim en els nostres respectius àmbits d'actuació immediats.

Observant el quadre de Sorolla, el color blanc del vaixell amb el qual juga el nen ens retorna a Kandinsky: "El blanc (...) és el símbol del món (...): aquest món està per damunt de nosaltres de tal manera que no ens arriba cap dels seus sons. D'aquí ens ve un gran silenci (...). Per això el blanc actua sobre la nostra ànima com un gran silenci, absolut. Interiorment sona com un no-so (...) És un silenci que no està mort, sinó al contrari, és ple de possibilitats (...) És el no-res juvenil, o millor dit, el no-res anterior al començament, al naixement".

Continuant amb la nostra metàfora visual i conceptual, el naixement de què parla Kandinski podria ser la del nen envers la música a partir de la cançó tradicional –popular. La cançó tradicional vindria a ser com la llengua materna de l'infant, i el seu procés d'aprenentatge

hauria de ser similar: primer s'escolta i es comprèn, després s'imita i es parla i, finalment, s'aprèn a llegir i escriure.

Mitjançant les cançons tradicionals primer, i després amb les d'altres folklores i les cançons d'autor de totes les èpoques de la història de la música, l'infant –primer- i adolescent i jove – després- creixerà en un món sonor plural i ric en matisacions. I en la mesura que la seva immersió sigui constant, semblantment al moviment suau i permanent de l'anada i tornada de les ones del mar, es forjarà un esperit harmònic en si mateix.

Novembre, 2005

NOTA: Les cites són extretes de l'obra *De lo espiritual en el arte* (1970) de Wassily Kandinsky, Barcelona: Labor, 1992